

Kwetsbaarheid en kansrijkdom van natuurdoelen op verontreinigde bodems

Fase 1

Deelrapport B: Communicatieplan

oktober 2001

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

**Stichting
Kennisontwikkeling
Kennisoverdracht
Bodem**

Voorwoord

Binnen het thema 'landelijk gebied' wordt door de SKB financiering verleend aan project het 'Kwetsbaarheidanalyse' (projectnummer SV-034). Het project wordt verder bekostigd door een consortium bestaande uit Alterra, AquaSense, Dienst Landelijk Gebied, Provincie Noord-Holland, Stuurgroep Nadere Uitwerking Rivierengebied en WEB Natuurontwikkeling. Het project is gericht op ontwikkeling van een beslissingsondersteunend kennissysteem ten behoeve van inrichting en beheer van natuur op verontreinigde bodems. Als pilotstudie wordt in eerste instantie (fase 1) de kansrijkdom van een beperkt aantal natuurdoeltypen beoordeeld op locaties die verontreinigd zijn met zware metalen of organische microverontreinigingen. Het ligt in de bedoeling dat vervolgfases in de toekomst zich zullen richten op andere natuurdoelen, andere stoffen, en combinaties met andere vormen van stress.

Dit rapport is een tweede tussenresultaat van de eerste projectfase. Het beschrijft hoe binnen en buiten het consortium zal worden gecommuniceerd tussen uitvoerende partijen, direct betrokken "eindgebruikers" en beoogde, toekomstige gebruikers en belangenpartijen in het veld van natuur op verontreinigde bodem. Auteurs van dit tussenresultaat zijn J.H. de Jong en P.C. van Zijst (Dienst Landelijk Gebied), met medewerking van J.H. Faber, T.C. Klok (Alterra), J. Lahr (AquaSense), H.R.G. de Ruiter (Dienst Landelijk Gebied), M.A. van de Leemkule en K. Spaan (WEB Natuurontwikkeling).

1. Inleiding

Een breed samengesteld consortium, bestaande uit Alterra, Aquasense, Dienst Landelijk Gebied (DLG), stuurgroep Nadere Uitwerking Rivieren Gebied (NURG), Provincie Noord Holland en WEB natuurontwikkeling hebben het initiatief genomen om een methode te ontwikkelen voor het bepalen van de kwetsbaarheid en de kansen van natuurdoelen op verontreinigde bodems.

Het belangrijkste doel van dit project is om een methode te ontwikkelen waarbij beoordeeld kan worden of de verontreinigingen in de bodem een belemmering vormen voor de te ontwikkelen natuur. Hierbij is het van groot belang om met de potentiële gebruikers van deze methode te communiceren over de bruikbaarheid en de tot standkoming van de methode. Deze groep gebruikers zijn reeds in een eerder stadium geëncquêteerd en geïnterviewd. De resultaten zijn separaat gerapporteerd (Deelrapport A: Gebruikersenquête en interviews, 8 augustus 2001). Bij de opstelling van het communicatieplan is rekening gehouden met de uitkomsten.

De totale oppervlakte natuurterrein in Nederland bedraagt ongeveer 450.000 hectare. Van de, overeenkomstig het rijksbeleid, 50.000 hectare nieuwe natuur is inmiddels 10.000 hectare gerealiseerd. De komende jaren zal nog een forse inspanning nodig zijn om nieuwe natuur te realiseren. Daarbij wordt ook gedacht aan natuurontwikkeling op verontreinigde bodems. In het projectplan is dit nader omschreven.

Dit plan is als volgt opgebouwd: in hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het belang van communicatie, in het volgende hoofdstuk wordt een analyse van het project en de actoren gegeven. In hoofdstuk 4 komen de communicatiedoelen aan de orde en in hoofdstuk 5 de communicatiestrategie. In hoofdstuk 6 komen de communicatiemiddelen en de planning aan de orde.

2. Belang van communicatie

Dit communicatieplan is geschreven omdat uit de genoemde enquête en daarin aangehaalde eerdere onderzoeken blijkt dat terreinbeheerders en ecologen anders aankijken tegen de problematiek van bodemverontreiniging en effecten op de natuur dan wetenschappers. Dit verschil van inzicht zal besproken en uitgediept worden. Bij de te ontwikkelen methodiek zal rekening worden gehouden met het verschil van inzicht en de overige gezichtspunten uit de enquête.

3. Analyse

In dit hoofdstuk wordt een beknopte beschrijving gegeven van de positie van het project ten aanzien van het natuurbeleid en de inrichting en beheer van natuurterreinen. Vervolgens worden de actoren benoemd. Hierbij is onderscheid gemaakt in *actoren voor projectrealisatie* en *potentiële eindgebruikers*. De rol van de verschillende actoren met betrekking tot natuurontwikkeling wordt beschreven en er wordt een analyse gegeven van de belangrijkste actoren waarop de communicatie gericht moet worden. Tot slot worden de weerstanden en risico's benoemd.

3.1. Natuurbeleid, inrichting en beheer

Natuurbeleidsplan

In het Natuurbeleidsplan (1990) is de ecologische hoofdstructuur (EHS) vastgelegd. Aangegeven is welke delen van Nederland in aanmerking komen als zoekgebied voor het handhaven en ontwikkelen van natuur. Het concreet aanwijzen van gebieden is hierbij overgelaten aan de provincies. De provincies bepalen eveneens welke natuurdoelen voor die gebieden gelden.

Programma Beheer

In het Programma Beheer is bepaald welke vormen van (natuur)beheer worden gesubsidieerd voor zowel bestaande als te ontwikkelen natuurgebieden. Er is een vergoedingensysteem opgenomen die gebaseerd is op de werkelijk behaalde resultaten in het veld. De door de provincies aangewezen gebieden en natuurdoelen vormen daarbij het uitgangspunt.

Inrichting en beheer

Inrichting en het beheer van nieuwe (grootschalige)natuurgebieden vindt voornamelijk plaats door overheden en terreinbeherende instanties.

3.2 Analyse

Uit bovenstaande schets blijkt dat voorafgaand aan het realiseren van nieuwe natuur of aanpassen van een bestaand natuurterrein een aantal (beleids)keuzen zijn gemaakt door diverse partijen. Soms hebben deze partijen meerdere rollen. In het traject van beleidskeuze tot het uiteindelijk beheren is niet bepaald welke partij toetst op de aanwezigheid en mogelijke beperkingen door bodemverontreiniging. In onderstaande actoranalyse worden de rollen van de diverse actoren verder uitgediept. Het projectteam van dit project heeft samen met een communicatiedeskundige deze actoranalyse opgesteld. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen actoren die nodig zijn voor de realisatie van dit project, de *actoren voor projectrealisatie*, en actoren die de projectresultaten zullen gaan gebruiken, de *potentiële eindgebruikers*. Bij deze laatste groep ligt het accent van dit communicatieplan.

3.3. *Actoren voor projectrealisatie*

Actoren die van belang zijn voor de inhoudelijke inbreng, sturing en kwaliteitsborging van de resultaten zijn:

Overheden:

- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
 - ◆ Expertisecentrum
- Ministerie VROM
 - ◆ Directie Bodem, Water en Landelijk Gebied
 - ◆ RIVM
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 - ◆ RIKZ / RIZA
 - ◆ AKWA

De rol van deze overheidsonderdelen is vooral kennis en advies leveren ten behoeve van landelijk beleid voor zowel natuurontwikkeling als het omgaan met verontreinigingen.

Universiteiten:

- ◆ Wageningen
- ◆ Groningen

De universiteiten beschikken met name over fundamentele kennis.

Consortium

- ◆ Alterra,
- ◆ DLG,
- ◆ WEB-natuurontwikkeling,
- ◆ Aquasense
- ◆ Begeleidingsgroep

Vanuit het consortium wordt kennis ingebracht op het gebied van ecologie, ecotoxicologie en natuurdoelen.

3.4. *Potentiële eindgebruikers*

Actoren die als potentieel eindgebruiker gezien worden:

overheden

- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
 - ◆ DLG
 - ◆ Regionale directies
- Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 - ◆ RIKZ / RIZA
 - ◆ AKWA
 - ◆ Regionale directies Rijkswaterstaat
- Provincies
 - ◆ Diensten Milieu / Natuur

Door DLG worden gronden aangekocht, natuurterreinen ingericht en vindt de toetsing van de haalbaarheid van natuurdoelen in het kader van Programma Beheer plaats. Bij deze activiteiten spelen met name de ecologen en specialisten milieu een belangrijke rol.

De regionale directies van LNV geven een actieve bijdrage aan de ontwikkeling en doorwerking van het landelijk beleid, rekening houdend met de regionale praktijk en de verankering in de regionale netwerken.

Het RIZA, RIKZ en AKWA zijn betrokken bij vraagstukken rond inrichting en beheer van natuurterreinen in de uiterwaarden en kustgebieden. Door deze instituten worden onderzoeken uitgevoerd en toepasbaar gemaakt voor de praktijk. Daarbij gaat het bijvoorbeeld over de inbreng van kennis omtrent natuurdoelen en bodemverontreiniging.

De regionale directies van Rijkswaterstaat zijn verantwoordelijk voor vergunningverlening in het kader van Wet Verontreiniging Oppervlaktewater (WVO) en Wet BodemBescherming (WBB) en zijn betrokken bij de inrichting van uiterwaarden en het beheer.

De ecologen van de dienst natuur van de provincies bepalen de natuurdoelen van de bestaande en nieuw te ontwikkelen natuurterreinen. Daarnaast is bij de accounthouders milieu veel bekend over de bodemverontreiniging. Deze kennis wordt momenteel niet naast elkaar gelegd ook om dat de expertise hiervoor ontbreekt.

Terreinbeheerders:

- ◆ Staatsbosbeheer
- ◆ Natuurmonumenten
- ◆ Unie van Landschappen
- ◆ Provinciale landschappen

De terreinbeheerders kopen percelen, richten gebieden in en beheren natuurterreinen. Bij deze activiteiten speelt de bodemverontreiniging geen grote rol (zie enquête). Met de terreinbeheerders zal gecommuniceerd moeten worden of dit ingegeven wordt door onbekendheid met bodemverontreiniging of dat zij inschatten dat andere factoren een grotere rol spelen of dat er andere oorzaken zijn.

Naast genoemde terreinbeheerders zijn nog andere beheerders te noemen als gemeenten, landgoedeigenaren, agrariers en particulieren. Deze beheerders hebben relatief een geringe oppervlakte in beheer en worden voor dit project buiten beschouwing gelaten.

3.5. Belangrijkste actoren voor communicatie

Uit bovenstaande analyse blijkt dat de volgende actoren voor dit project het belangrijkste zijn:

- ◆ Staatsbosbeheer
- ◆ Natuurmonumenten
- ◆ Unie van Landschappen
- ◆ Provinciale landschappen
- ◆ Provincies, ecologen en accounthouders milieu
- ◆ DLG, ecologen en specialisten milieu

De communicatie zal met name op deze partijen worden gericht.

3.6. Weerstand en risico's

Actoren voor projectrealisatie

Bij deze actoren wordt geen weerstand verwacht maar juist medewerking omdat beschikbare kennis op een andere wijze wordt toegepast.

De volgende risico's worden voorzien:

- ◆ Het ontbreken van de probleemherkenning
- ◆ Onvoldoende medewerking voor het beschikbaar stellen van gegevens

De risico's worden zoveel mogelijk ondervangen door de volgende maatregelen:

- ◆ Het projectteam zal deze partijen uitnodigen voor een workshop;
- ◆ Het projectteam zal actief mensen van deze organisaties bilateraal benaderen.

Potentiële eindgebruikers

Weerstand zijn te verwachten bij terreinbeheerders als Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten omdat zij een andere systematiek van natuurdoeltypen hanteren en er bij deze organisaties relatief weinig aandacht is voor bodemverontreiniging (zie ook resultaten enquête). Bij DLG zijn weerstanden te verwachten omdat kortgeleden voor een ecologisch beoordelingssysteem is gekozen.

De volgende risico's worden voorzien:

- ◆ Onvoldoende bekendheid en draagvlak over inhoud en eindresultaat
 - ◆ De resultaten van het project zijn niet bruikbaar in de praktijk;
- De weerstanden en risico's worden zoveel mogelijk ondervangen door de volgende maatregelen:

- ◆ Het projectteam zal voorlichting geven en discussie aangaan met de *potentiële eindgebruikers*;
- ◆ Het projectteam zal, voordat de eindresultaten definitief worden vastgesteld, een aantal potentiële eindgebruikers een toetsing van een praktijkgeval voorleggen.

4. Communicatiedoelen

De communicatiedoelen zijn voor de *actoren voor projectrealisatie* en *potentiële eindgebruikers* te onderscheiden in informeren en voorlichten, consulteren en inventariseren, participatie en draagvlakontwikkeling en toetsing. Deze elementen worden als volgt geconcretiseerd:

Actoren voor projectrealisatie

Communicatiedoelen	Gewenst eindresultaat
Consulteren en inventariseren <ul style="list-style-type: none">• Inventariseren van ideeën en wensen• Inzicht krijgen in de knelpunten• Inventariseren hoe andere partijen over het project denken• Inventariseren knelpunten, weerstanden en kansen	De <i>actoren voor projectrealisatie</i> hebben hun ideeën en wensen kenbaar gemaakt. Hierbij is rekening gehouden met de knelpunten, weerstanden en kansen.
Participatie <ul style="list-style-type: none">• Partijen laten participeren in het project	De <i>actoren voor projectrealisatie</i> hebben sturing kunnen geven aan het project.

Potentiële eindgebruikers

Communicatiedoelen	Gewenst eindresultaat
Draagvlakontwikkeling en toetsing <ul style="list-style-type: none">• Creëren van draagvlak zodat een bruikbaar eindproduct ontstaat• Toetsen van draagvlak, bruikbaarheid en fasering	De <i>potentiële gebruikers</i> zijn tevreden over het eindresultaat en gebruiken het.
Informeren en voorlichten <ul style="list-style-type: none">• Bekendheid geven aan het project• Voorlichting geven over voortgang project• Inzicht bieden in mogelijkheden en kansen• Belangstellenden tijdig en helder informeren	<i>Potentiële gebruikers</i> zijn op de hoogte van de uitgangspunten, (on)mogelijkheden en voortgang van het project. Belangstellende (vakgenoten) kennen het project.

5. Communicatiestrategie

De communicatie vormt een integraal onderdeel van het project en start in een zo vroeg mogelijke fase van het project. De uitvoering van de communicatie wordt verzorgd door het projectteam. Er wordt onderscheid gemaakt tussen actoren die betrokken zijn bij de projectrealisatie en *potentiële eindgebruikers*.

Actoren voor projectrealisatie

- ◆ Voor de interne communicatie binnen het consortium zijn van belang: het projectteam, de begeleidingsgroep en de achterbannen hiervan.

Potentiële eindgebruikers

- ◆ De communicatiestrategie richt zich met name op deze groep omdat hier weerstanden worden verwacht;
- ◆ Het actief laten meedenken in bruikbare eindproducten.

6. Communicatiemiddelen en Planning

De communicatie is onderverdeeld in *actoren voor de projectrealisatie* en *potentiële eindgebruikers*, vakgenoten en belangstellenden.

Actoren voor projectrealisatie

Het projectteam, het consortium en de begeleidingsgroep komen regelmatig bij elkaar om de vorderingen van het project te bespreken en werkzaamheden af te stemmen. In het projectplan zijn de werkzaamheden en verantwoordelijkheden nader omschreven.

De achterban van het consortium zal via interne nieuwsbrieven, interne publicaties, interne relevante overlegverbanden etc. worden geïnformeerd over het project, de voortgang en de resultaten. In een workshop eind 2001 zal via gerichte uitnodiging van relevante deskundigen de eerste uitkomsten van het project worden besproken. De resultaten zullen worden gebruikt voor de afronding van het project.

Gedurende het project zullen de leden van het consortium bilaterale vragen over het project krijgen en zullen er bilaterale contacten zijn met mensen uit aanverwante vakgebieden. Deze vragen worden zoveel mogelijk door de penvoerder van het project beantwoord.

Communicatiemiddel	Frequentie/Planning	Doelgroepen
Projectteam	Elke 2 maanden	Projectteam en achterban
Consortiumoverleg	2 a 3 keer	Consortium
Consortium intern	Doorlopend	Achterban consortium
Begeleidingsgroep	2 a 3 keer	Extern betrokkenen
Interne nieuwsbrieven	2 a 3 keer	Actoren projectrealisatie
Bilaterale contacten	doorlopend	Actoren projectrealisatie
Workshop	Eind 2001	Actoren projectrealisatie, eindgebruikers, vakgenoten en belangstellenden

Potentiële eindgebruikers, vakgenoten en belangstellenden

Er wordt een projectsheet gemaakt (1 A4, kleur) waarin op een aantrekkelijke wijze de hoofdlijnen van het project worden geschetst. De sheet wordt aan belangstellenden verstrekt.

In het najaar zullen via een responsformulier de *potentiële gebruikers* worden benaderd. Daarbij zullen zij geïnformeerd worden over het project en zal om reactie worden gevraagd. Deze reacties worden meegenomen bij het vervolg van het project. Hierdoor wordt draagvlak vergroot.

Via een artikel in een of meerdere (vak)tijdschriften en via bijdragen aan het Nationaal Symposium Bodembreed wordt bekendheid gegeven aan het project.

In een workshop eind 2001 zal via gerichte uitnodiging van relevante deskundigen de eerste uitkomsten van het project worden besproken. De resultaten zullen worden gebruikt voor de afronding van het project. Mogelijk kan in samenwerking met NARIP een dergelijke workshop worden georganiseerd.

Voor de provincie Noord-Holland zal een zogenaamde lunchbespreking worden georganiseerd waarbij het project wordt toegelicht en discussie zal zijn.

In verband met de gesignaleerde weerstanden zal voor de eindgebruiker DLG een aparte bijeenkomst worden georganiseerd gericht op de kenniskringen Milieu en Ecologie. Hierbij zal gediscussieerd worden over de uitgangspunten van het project, de te volgen werkwijze, wensen, relatie met het Programma Beheer en praktijksituaties bij DLG.

Gedurende het project zullen de leden van het consortium bilaterale vragen over het project krijgen en zullen er bilaterale contacten zijn met mensen uit aanverwante vakgebieden. Deze vragen worden zoveel mogelijk door de penvoerder van het project beantwoord. De communicatieacties zijn in onderstaande tabel samengevat.

Communicatiemiddel	Frequentie/Planning	Doelgroepen
Projectsheet	Augustus 2001	Potentiële gebruikers, vakgenoten belangstellenden
Responsformulier enquête	Najaar 2001	Potentiële gebruikers
Artikel Landwerk	Eind 2001	Potentiële gebruikers, vakgenoten belangstellenden
Bodembreed, poster	November 2001	Idem
Workshop	Eind 2001	Potentiële gebruikers, vakgenoten
Lunchbespreking	Najaar 2001	Provincie Noord-Holland
Bilaterale contacten	doorlopend	Potentiële gebruikers, vakgenoten belangstellenden
Voorlichting & discussie	Juli en december 2001	DLG kenniskring Milieu en Ecologie